

CUPRINS

CAPITOLUL 1	
Unificarea Japoniei	2
CAPITOLUL 2	
Bătăliile samurailor	30
CAPITOLUL 3	
Arme și armuri	58
CAPITOLUL 4	
Samurarii: mit și realitate	82
CAPITOLUL 5	
Structura socială a samurailor	104
CAPITOLUL 6	
Sfârșitul samurailor	120

LBRIS

We know
books

Unificarea Japoniei

Așa-numita „Epocă de Aur“ a Japoniei, în cursul căreia s-au unit provinciile țării și care a avut ca rezultat două sute de ani de pace sub regimul Tokugawa, a urmat mai multor secole de violențe și războaie civile, a căror consecință a fost o țară divizată și lipsită de lideri.

Totul a început la mijlocul secolului al XV-lea, când Ashikaga Yorimasa – un șogun slab și desfrânat – a renunțat la poziția lui, deschizând calea către putere adversarilor lui mai puternici. Cei ce doreau puterea erau daimyō, maeștri ai războiului care domneau peste clanurile și provinciile Japoniei. Lupta de unificare a țării sub o conducere centralizată avea să ducă Japonia la o divizare și mai mare prin apariția unor facțiuni războinice regionale. În cele din urmă, aceste frământări au condus la o transformare fundamentală a modelului politic al țării, deoarece toți cei care aveau o mai mare putere militară puteau câștiga, prin forța armelor, orice confruntare cu aristocrația.

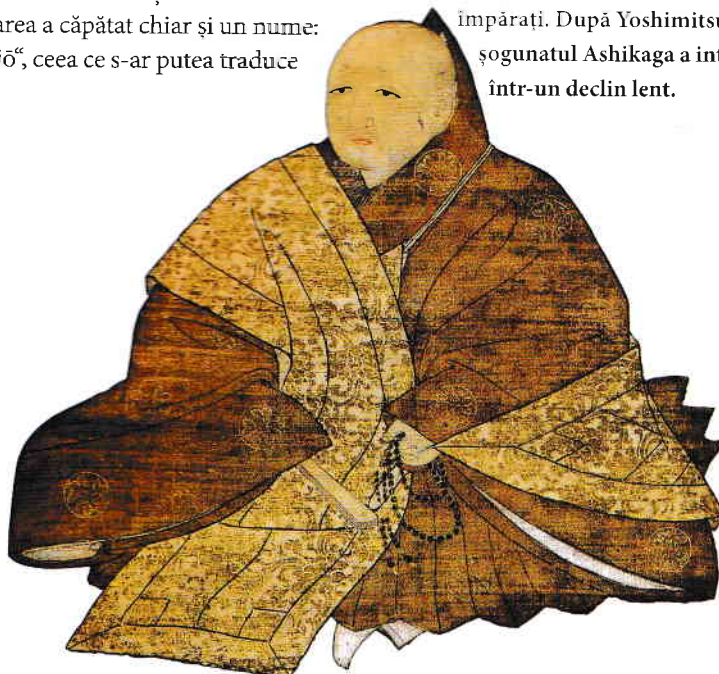
Mișcarea a căpătat chiar și un nume: „Gekokujō“, ceea ce s-ar putea traduce

prin „cel de jos îl învinge pe cel de sus“. Asta însemna că, pentru prima dată în istorie, personaje de origine măruntă își puteau croi drum către vârful ierarhiei, folosindu-se doar de curajul și inteligența lor. Cei care au reușit să atingă acest țel au făcut-o cu o viteză și cu o brutalitate îngrozitoare.

Stânga: Faimosul Pavilion Auriu al șogunului Ashikaga Yoshimitsu era egalat doar de Palatul de Flori, dublu ca dimensiuni față de Palatul Imperial.

Dedesubt: Șogunatul Ashikaga și-a atins apogeul sub Yoshimitsu, care a soluționat problema sistemului de conducere cu doi

impărați. După Yoshimitsu, șogunatul Ashikaga a intrat într-un declin lent.

Printre acești rivali se numără trei personaje importante ale istoriei Japoniei: Oda Nobunaga (1534–82), Toyotomi Hideyoshi (1536–98) și Tokugawa Ieyasu (1542–1616). Dintre aceștia, Hideyoshi, „pedestrașul încălțat cu sandale“ care a unit provinciile japoneze, ilustrează și personifică cel mai bine idealul Gekokujō.

Gekokujō a devenit posibil doar prin declinul lent al șogunului Ashikaga, care domnea din capitala imperială Kyōto. Acest șogunat fusese esențial pentru încheierea unei perioade de războaie și confuzie, în cursul căreia Japonia a fost condusă simultan de doi împărați, unul în nordul țării, celălalt în sud. Deși s-ar putea presupune că împăratul domnea în baza unui mandat divin, clanurile de samurai s-au trezit în situația de a jura supunere unuia din cei doi monarhi. În mod previzibil, a urmat o epocă de confruntări regionale, fiindcă ambii împărați doreau să dețină controlul. Ca urmare, clanurile s-au obișnuit să schimbe împăratul căruia îi juraseră supunere după cum le cereau interesele. Uneori, clanuri învecinate puneau la

cale așa-zisele bătălii-fantomă în care nu se vărsa nicio picătură de sânge, dar pe seama cărora se nășteau povești despre „un număr mare de inamici“ și despre „fapte eroice de o parte și de cealaltă“.

Revolta țăranilor

Pe măsură ce țara era sfâșiată de conflicte regionale, cei care pierdeau cel mai mult erau cei din clasa de jos – țăranii. În loc să aibă de-a face cu o singură oficialitate imperială sau cu un unic colector de taxe, țăranimea era obligată să plătească două astfel de dări, câte una fiecărui împărat. Furia lor a izbucnit repede sub forma unor proteste și, mai apoi, revolte. Însă, în 1392, un șogun șiret din clanul Ashikaga, pe nume Yoshimitsu, a soluționat problema celor doi împărați prin impunerea unui sistem de conducere alternativă. În realitate, împăratului din sud nu i-a venit niciodată rândul să conducă, situație favorabilă lui Yoshimitsu, care se bucura de o relație cordială cu împăratul din nord, din Kyōto. Ca șogun, Yoshimitsu a fost o figură aparte. A îmbunătățit relațiile comerciale cu China, a construit

Stânga: Șogunul Ashikaga Yorimasa era interesat mai degrabă de propriile plăceri decât de menținerea ordinii. Pavilionul Argintiu, o imitație a Pavilionului Auriu al bunicului său, n-a fost niciodată finalizat.

„Templul Pavilionului de Aur“ și a sprijinit artele și vechile tradiții – ceremoniile ceaiului, de exemplu. De asemenea, a făcut exact ceea ce trebuia să facă un șogun – guvernatorii săi militari, shugo, au menținut în mare măsură pacea în provincii și au colectat venituri pentru cuferele imperiale.

Numai că nu toți urmașii lui Yoshimitsu aveau să procedeze la fel. Dacă el a reprezentat apogeul puterii clanului Ashikaga, descendenții lui au fost doar palide copii ale înaintașului lor. Cel mai rău dintre toți a fost Yorimasa, devenit șogun în anul 1443, la vârsta de șapte ani. Încă de la început, Yorimasa s-a dovedit un conducător ezitant și lipsit de interes, care colecta taxe doar ca să-și poată satisface diversele înclinații artistice. Pe Yorimasa l-a preocupat prea puțin faptul că, sub conducerea lui, clanurile provinciale își alcătuiau armate tot mai puternice și deveneau din ce în ce mai independente, scăpând de sub controlul șogunului.

În asemenea condiții, izbucnirea unui conflict serios între două sau mai multe clanuri care doreau să acapareze puterea a fost doar o chestiune de timp. Era, bineînțeles, rolul șogunului să mențină pacea și să prevină confruntările sângeroase între provincii, însă în loc de asta, Yorimasa a preferat să-și folosească poziția pentru a-și satisface plăcerile. Sistemul șogunatului din Japonia avea să scape în scurt timp de sub dominația clanului Ashikaga.

Perioada Sengoku (1467–1615)

Având în vedere dezinteresul și metodele de conducere din ce în ce mai ineficiente adoptate de clanul Ashikaga, a fost cât se poate de firesc ca Sengoku Jidai, sau „Epoca Țării în Război“, să înceapă

printr-o dispută legată de pretențiile la succesiunea conducerii șogunatului Ashikaga. Pe măsură ce conflictul se intensifica, samurail din cele două grupări aflate la originea acestuia, Hosokawa și Yamana, au pornit la luptă chiar în capitala țării. Cetățenii din Kyōto au fost nevoiți să fugă din oraș atunci când samurail au năvălit în casele lor, au săpat tranșee pe străzi și au inițiat raiduri contra locuințelor inamice. Conflictul, cunoscut sub numele de Războiul Onin, a durat unsprezece ani și a redus Kyōto la un morman de moloz fumegând și înnegrit. La finalul conflictului, samurail înșiși au părăsit liniile frontului din centrul orașului, iar locul lor a fost luat de bande de hoți, jefuitori și alți profitori care apar în astfel de ocazii. Se spune că în tot acest timp Ashikaga Yorimasa organiza ședințe de lectură și ceremonii ale ceaiului, în vreme ce orașul se prăbușea în jurul lui.

Numai că războiul a continuat și după ce luptele din Kyōto au luat sfârșit, mutându-se în districtele periferice ale capitalei și în provincii. Clanurile locale de samurai, care deveniseră, discret, tot mai puternice în ultimii două sute de ani, au profitat de această oportunitate pentru a-și folosi priceperea în ale războiului dobândită în tot acest timp. În fruntea fiecărui clan se găsea un daimyō, ale cărui principale obiective erau menținerea controlului asupra propriului domeniu și cucerirea domeniilor altora. Premiul cel mare era, evident, șogunatul, dublat de șansa de a domni peste întreaga Japonie. În toată această perioadă, unele clanuri au fost șterse de pe fața pământului, în vreme ce altele au fost obligate să se alieze pentru a supraviețui. Însăși natura războiului s-a schimbat de-a lungul Sengoku Jidai. Concepte romantice precum duelurile călare sau moartea eroică pe câmpul de luptă au devenit la fel de rare precum liderii cu origine aristocratică ai samurailor. Locul lor a fost ocupat de *ashigaru*, soldați cu origini umile, înarmați cu archebuze. Ashigaru vor deveni principalul corp militar al samurailor, iar daimyō, dând dovadă de

Deasupra: Oda Nobunaga a fost un strălucit general și un om nemilos care a ucis mii de nevinovați în timpul procesului de unificare a Japoniei.

inteligentă, vor depune eforturi tot mai mari pentru a-i mulțumi, fiindcă depindeau de ceea ce obțineau țărani de pe câmpuri în timp de pace, dar și de prezența acestora pe câmpul de luptă în vremuri de război. Ashigaru nemulțumiți puteau și chiar își manifestau nemulțumirea înrolându-se în armata altui daimyō. Alți oameni de rând, la fel de nemulțumiți, se puteau alătura unor grupări numite *ikki*. Protestatarii dintr-un *ikki*, de obicei țărani, se îndreptau mai întâi împotriva negustorilor de orez și a cămătarilor, îmbogățiți de pe urma trudei lor. Grupărilor *ikki* care practicau un cult budist cunoscut sub numele de *Jodo Shinshu*, sau „Adevăratul Tărâm Neprihănit”, li se spunea *Ikko-ikki*.

Ikko-ikki au fost primii oameni de rând care au răsturnat de la putere clanul de samurai din provincia Kaga și au preluat conducerea în locul lor. Respectând principiile morale ale codului *Gekokuujō*, aceste grupări aveau să se dovedească o forță militară egală ca putere cu cea a celor mai puternici samurai daimyō, în anii ce au urmat.

Dedesubt: Uesugi Kenshin a fost un daimyō aparte ale cărui metode elegante de luptă vor fi considerate în totalitate depășite în timpul Sengoku Jidai.

Stânga: Arcebuzierii acopereau uneori mecanismul de dare a focului al armelor lor cu o cutie confecționată dintr-un material impermeabil, pentru a le putea folosi și pe vreme ploioasă.

un simplu personaj decorativ. La mijlocul secolului al XVI-lea, Japonia a devenit haotică, consumată de o serie nesfârșită de bătălii regionale. Nu mai exista o putere centralizată. Drept urmare, nu a durat foarte mult până când un daimyō războinic să se socotească suficient de puternic încât să atace Kyōto și să pună mâna pe putere.

Oda Nobunaga

Conform unei vechi tradiții Gekokujō, se spunea că primul mare unificator al Japoniei a fost un personaj nemilos și ambițios, ridicat dintre cei mulți și umili, fără pretenții aristocratice. Oda Nobunaga era fiul unui proprietar de pământ din provincia Owari. Moștenise pământurile tatălui său la vârsta de doar șaptesprezece ani, în 1551. Moștenirea a provocat o ruptură între membrii familiei, însă acest lucru a contat prea puțin pentru Nobunaga, renumit pentru comportamentul său sălbatic. Despre el se spunea că avusese o atitudine atât de nepotrivită la înmormântarea tatălui său, încât un membru mai în vârstă al familiei Oda s-a simțit obligat mai degrabă să se sinucidă prin seppuku decât să-l accepte ca stăpân. Se pare că acest gest a avut ca rezultat exacerbarea ambițiilor lui Nobunaga, deoarece tânărul a hotărât să adune sub controlul său facțiunile divizate din provincii și să-și asume, ca daimyō, conducerea acestora.

Ascensiunea lui Nobunaga a fost rapidă și continuă, pentru că a folosit viclenia și metode eficiente și brutale. Numai că nu era singurul daimyō regional care aspira să pună mâna pe

putere. De fapt, în comparație cu puternicele clanuri de samurai de la mijlocul secolului al XVI-lea – Hōjō, Takeda, Uesugi și Imagawa – clanul Oda era doar „un peștișor printre piranha”. Dintre acești rivali, cel mai mare dușman al lui Nobunaga era Imagawa Yoshimoto. În 1554, acesta din urmă era un daimyō educat, în vârstă de 35 de ani, aflat la apogeul carierei. Clanul Imagawa se trăgea din puternicul clan Taira, iar Yoshimoto se înrudea direct cu eroii din Războiul Gempei. Avea sub control provinciile Mikawa, Totomi și Suruga, care, după cum le orânduise soarta, se învecinau cu provincia Oda din regiunea Owari. Yoshimoto plănuia să invadeze Owari, dar nu acesta era principalul lui obiectiv. Intenționa să atace el însuși Kyōto și să devină primul daimyō regional care pune mâna pe mult-doritul titlu de șogun.

Până în 1558, Yoshimoto atacase deja fortărețele lui Nobunaga de la hotare. În fruntea acestor atacuri la frontieră se afla una dintre „vedetele” în ascensiune ale lui Yoshimoto – un samurai de doar șaptesprezece ani pe nume Togukawa Ieyasu. Ieyasu avea să fie ultimul mare unificator al Japoniei. Domnia sa a urmat celor ale lui Nobunaga și Toyotomi Hideyoshi, un alt tânăr samurai de asemenea implicat în conflictul dintre clanurile Imagawa și Oda. Însă, spre deosebire de Ieyasu, Hideyoshi lupta de partea lui Nobunaga. Istețimea și loialitatea lui neclintită i-au asigurat o ascensiune rapidă, neegalată de niciun alt samurai. Ascensiunea lui Hideyoshi reprezintă, de asemenea, apogeul Gekokujō. Hideyoshi s-a născut ca fiu al unui simplu țăran din Owari, a cărui principală ambiție legată de fiul lui era ca acesta să intre în rândurile preoțimii. Hideyoshi a preferat să fugă de la mănăstire și să devină pedestraș în armata din Owari. După ce a furat bani pentru a-și cumpăra o armură, Hideyoshi a reușit să se alăture celor care luptau direct sub comanda lui Nobunaga. Pentru o vreme, a fost „purtătorul de sandale” al stăpânului său. Curajul și

Problemele financiare ale elitelor

La celălalt capăt al scării sociale, situația nu putea fi mai rea. În vreme ce clanurile de samurai se luptau pentru supremație în provinciile țării, viața împăraților și a șogunilor din capitală era cât se poate de dificilă. Împăratul nu mai avea bani. În timpul Epocii Țării în Război, veniturile provenite din cele două sute cincizeci de proprietăți funciare de pe teritoriul Japoniei, deținute înainte de Sengoku Jidai, se redusese la sume obținute din doar treizeci și patru de proprietăți. Drept urmare, ceremoniile fastuoase s-au transformat în unele modeste, organizate foarte rar, grădinile palatului imperial aveau un aspect din ce în ce mai neîngrijit, iar unii dintre împărați s-au văzut nevoiți să-și vândă colecțiile de artă. Când împăratul Go-Tsuchimikado a murit, în 1501, nu s-au găsit bani pentru înmormântare, iar succesorul lui a reușit să își organizeze ceremonia de încoronare doar pentru că a primit în dar o sumă de bani de la Ikko-ikki. Nici starea financiară a șogunatului nu era mai bună, iar șogunul, la fel ca împăratul, a devenit

Purtând un război cu onoare

Deasupra: Bătălia de la Kawanakajima era un eveniment anual desfășurat între Uesugi Kenshin și Takeda Shingen. Ambii daimyō se asigurau că bătălia se sfârșea cu o remiză.

Doi dintre cei mai neobișnuiți daimyō ai perioadei Sengoku Jidai au fost Takeda Shingen și Uesugi Kenshin. Ei au fost ultimii reprezentanți ai războinicilor gentilomi, care și-au purtat războaiele conform onorabilelor

tradiții din vechime. Timp de cinci ani la rând, armatele celor doi s-au întâlnit în același loc, pe câmpia din Kawanakajima, pentru a se lupta.

Uneori, când o armată era pe punctul de a câștiga, se retrăgea în semn de respect pentru adversar.

Când sursa de aprovizionare cu sare a lui Shingen a fost blocată de clanul Hōjō, aliatul lui Kenshin, acesta din urmă s-a grăbit să îi trimită lui Shingen provizii de sare din propria rezervă, spunând: „arma mea e sabia, nu sarea“.

istețimea sa în bătălie au atras repede atenția lui Nobunaga, așa că, în scurtă vreme, a devenit unul dintre comandanții de frunte ai armatei acestuia.

Asalt în zori

Hideyoshi avea să joace un rol important în apărarea provinciei Owari împotriva

armatei lui Imagawa Yoshimoto, în vreme ce acel daimyō încerca să străpungă frontul pentru a ajunge la Kyōto. Owari era prima din cele trei provincii pe care Yoshimoto trebuia să le traverseze ca să ajungă în capitală și, având la dispoziție o armată de patruzeci de mii de oameni, este puțin probabil

să-l fi considerat pe Nobunaga o amenințare serioasă. Totul a început într-o zi de iunie a anului 1560, când la urechile lui Nobunaga, aflat în castelul său din Kiyosu, a ajuns vestea că una dintre fortărețele lui de la frontieră fusese luată cu asalt. Atacul clanului Imagawa, condus de Tokugawa Ieyasu,

Stânga: Oda Nobunaga era un adversar formidabil în bătălii, dar armata lui a devenit de neoprit abia după ce a adoptat arcebuza ca principala armă de asalt.

de la Okehazama a fost reprezentativă pentru Gekokujō în cea mai practică și pură formă a sa. Nobunaga, un simplu fiu de proprietar de teren, a învins armata unui daimyō aristocrat, experimentat, aflat în fruntea unei forțe militare mult superioare ca număr. Nobunaga a demonstrat că lipsa ascendenței nobile nu reprezintă un obstacol în calea succesului. Ambiția, istețimea strategiilor și o atitudine lipsită de milă puteau asigura succesul. Astfel, tradiția duelurilor călare între războinici, în spiritul onoarei, a luat sfârșit. De acum înainte, armatele mari de pedestrași ashigaru înarmați cu arcebuze aveau să determine succesul în război. Iar utilizarea strategică a acestui tip de armă de foc pe câmpul de bătălie era specialitatea lui Nobunaga.

Tanegashima

Utilizarea armelor de foc era necunoscută unei națiuni războinice obișnuită să folosească sabia. De fapt, samurarii au luat contact cu această armă „revoluționară” absolut din întâmplare. În 1543, o flotă de vase comerciale portugheze a fost surprinsă de furtună și a eșuat pe țărmurile stâncoase ale insulei japoneze Tanegashima, la sud de Kyūshū.

Naufragiul ar fi fost trecut cu vederea dacă marinarii echipajului nu ar fi avut arcebuze. Samurarii avuseseră de-a face cu praful de pușcă și înainte de asta – invadatorii mongoli îl folosiseră cu efecte letale atunci când atacaseră Japonia, în secolul al XIII-lea. Însă puterea prafului de pușcă concentrată într-o armă mică și portabilă a însemnat ceva nou și de mare interes pentru daimyō din Tanegashima. După ce au învățat cum se fabrică o astfel de armă, atelierele s-au apucat să producă cantități mari de arcebuze, care, din acel moment,

avusese loc în zori și se bazase în principal pe arcebuze.

Câteva ore mai târziu avea să afle că o a doua fortăreață căzuse în mâinile inamicului. Numărul mare de forțe inamice, combinat cu atrocitatea luptelor, sugera o invazie pe scară largă și nu unul dintre obișnuitele conflicte de la periferia provinciei.

Nobunaga avea două variante de acțiune. Putea aștepta în Kiyosu inevitabilul asediu, sau putea trece la ofensivă împotriva năvălitorilor. Spre surprinderea comandanților săi militari, Nobunaga a ales a doua variantă. O ofensivă părea sinucidere curată – Nobunaga comanda o armată de doar

două mii de samurai, ceea ce însemna că raportul de forțe între cele două armate era de 20:1. În ciuda acestui fapt, se pare că diferența numerică devastatoare nu a influențat atitudinea curajosului daimyō, care fredona vesel un cântecel, ca pentru sine, în timp ce își conducea armata spre forțele clanului Imagawa campate într-o vale din apropiere de sătucul Okehazama. Bătălia de la Okehazama a durat doar câteva minute, dar a fost crucială pentru ascensiunea lui Nobunaga la putere. De asemenea, succesul obținut a stat la baza alianței cu Tokugawa Ieyasu – care trecuse de partea lui Nobunaga împreună cu sute de războinici Imagawa înfrânți – și i-a atras atenția împăratului. Victoria

源九郎義経

武藏坊弁慶

Bătălia de la Okehazama

Pe măsură ce se apropia de Okehazama, Nobunaga a trimis iscoade înainte. În tabăra sa militară dintr-o vale împădurită, Imagawa Yoshimoto se bucura de ritualul tradițional de contemplare a capetelor inamicilor doborâți în fortărețele Oda. Fiecare cap avea o etichetă pe care scria numele samurailui și numele războinicului care îl ucisese. Până în acel moment, victoriile împotriva lui Oda fuseseră încărcate de glorie și Yoshimoto era mulțumit.

În tabăra Imagawa domnea atmosfera de sărbătoare; după câteva ore în care se consumaseră

mari cantități de sake, se instaurase o atmosferă ca de carnaval. Între timp, Nobunaga și-a condus trupele către un deal învecinat, unde oamenii săi au construit o tabără-momeală, „asezonată” cu fanioane și steaguri. Intenția era de a atrage atenția lui Imagawa într-acolo, în vreme ce punea la cale un atac-surpriză.

Era o zi fierbinte și înăbușitoare în Owari, iar la începutul după-amiezii a izbucnit o furtună cu fulgere și tunete. Ploaia care a urmat s-a dovedit camuflajul perfect pentru Nobunaga și oamenii lui, care s-au apropiat în viteză, nevăzuți, de tabăra Imagawa. Când ploaia s-a oprit, samurarii Oda

au atacat trupele inamice – atât de șocate și de nepregătite, încât mulți dintre oameni au luat-o pur și simplu la fugă către dealuri.

Yoshimoto dormea în cortul lui când a fost trezit de agitația de afară. Crezând că sunetele sunt scoase de propriii oameni care sărbătoreau, Yoshimoto s-a repezit afară din cort ca să le ceară să facă liniște. Când a ieșit, a văzut un samurai Oda venind în fugă cu o sulită îndreptată spre el. În timp ce își căuta sabia, un alt soldat Oda l-a decapitat. Rămase fără lider, trupele Imagawa s-au risipit care încotro, lăsând în urmă zeci de cadavre.

Stânga: Mormântul lui Imagawa Yoshimoto. El a fost primul daimyō care l-a subestimat pe Oda Nobunaga, vecinul lui mai tânăr. Bătălia de la Okehazama, din 1560, avea să fie epitaful lui Yoshimoto.

Pagina alăturată: Sabia, arcul și *naginata* erau armele tradiționale ale samurailor. Aici ele sunt purtate de Minamoto Yoshitsune și de călugărul războinic Benkei.

Nobunaga și-a dat seama cât de importante sunt arcebuzele în bătălie. El nu a folosit acest gen de armă doar ca să-și suplimenteze linia de arcași, așa cum procedase Takeda Shingen, un daimyō mai vârstnic. În schimb, Nobunaga a folosit armele în liniile frontale, în șiruri alternative de ashigaru adăpostiți de asaltul dușmanului în spatele unui gard sau al unei palisade. Acest tip de armă

provoca un adevărat măcel pe câmpul de bătălie și constituia forța de bază a armatei lui Nobunaga. Ca să-și asigure o linie constantă de aprovizionare cu arme, praf de pușcă și muniție, Nobunaga a început să ocupe porturile care făceau comerț cu țări străine și orașele care aveau mine de argint. Acum, că dispunea de armele necesare, campania lui Nobunaga pentru a lua puterea a pornit în forță.